

Ohjauksen kehittämishankkeita ja käytänteitä

ISSN 1796-4717

Jyväskylän yliopisto
Kasvatustieteiden tiedekunta
Opettajankoulutuslaitos

Ohjauksen kehittämishankkeita ja käytänteitä

**KOHTI TYÖELÄMÄÄ -MENETELMÄ
POMARKUN YLÄASTEELLA
Kehittämishanke yhdeksäsluokkalaisten oppilaanohjauksesta**

Antti Turja

2007

**Jyväskylän yliopisto
Kasvatustieteiden tiedekunta
Opettajankoulutuslaitos**

Turja, Antti

Kohti työelämää menetelmä Pomarkun yläasteella.

Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos.

Ohjauksen Koulutus ja Tutkimus, 2007, 33 s.

Ohjauksen kehittämishankkeita ja käytänteitä.

TIIVISTELMÄ

Tämän tutkimuksen tarkoitus oli kerätä kokemuksia Kohti työelämää -menetelmän käytöstä Pomarkun yläasteella. Menetelmä on Työterveyslaitoksen kehittämä ja se on tarkoitettu koulunsa päättävien peruskoululaisten uranhallinnan tukemiseen. Nuorilla on tänä päivänä paljon erilaisia mahdollisuuksia opiskella ammattiin. Nuori tarvitsee urasuunnittelu- ja työllistymistaitoja. Muita tärkeitä taitoja tämän päivän työelämässä ovat sosiaaliset ja yhteistyötaidot. Elinikäisen oppimisen kyky on tärkeä osa uranhallintaa. Kohti työelämää on ryhmämenetelmä, joka auttaa nuoria suunnittelemaan tulevaisuuttaan ja harjoittelemaan edellä mainittuja taitoja.

Eräs tutkimuksen tavoite oli parantaa kodin ja koulun välistä yhteistyötä. Yhdeksäsluokkalaisten huoltajille lähetettiin kaavake, joka on suunniteltu olemassa olevien kykyjen tunnistamiseen. Kaavakkeen lähettämisen tarkoitus oli käynnistää ja auttaa uravalintakeskustelua oppilaiden kodeissa.

Tulokset ovat erittäin lupaavia. On erittäin todennäköistä, että Kohti työelämää menetelmä tullaan jatkossakin käyttämään uravalinnan apuna Pomarkun yläasteella. Erityisesti kotiin lähetetyn materiaalin käytöstä saatu palaute oli äärimmäisen positiivista. Huoltajat antoivat erittäin hyvän palautteen, kun heiltä kyseltiin mielipiteitä materiaalin käyttämisestä.

Avainsanat: kykyjen kartoittaminen, urasuunnittelu, uranhallinta.

Turja, Antti

Towards work life method in Pomarkku Comprehensive School (upper level).

Jyväskylä: The University of Jyväskylä. Department of Teacher Education.

Guidance and Counselling Education and Research Unit, 2007, 33 p.

Development projects and policies in student guidance.

ABSTRACT

The purpose of this study was to collect experiences of using towards work life method in Pomarkku Comprehensive School. The Method was developed by the Finnish Institute of Occupational Health and it is intended to support the career management of teenagers leaving comprehensive school. In these days a young person has a number of routes from which to choose when progressing towards work life. A Young person needs career planning skills and employment skills. Other important skills of the work life today are social and cooperative skills. The capacity for life-long learning is an important aspect of career management. Towards work life method is a group method that helps young people to plan their future and to practice the skills of the work life.

One of the goals of this study was to improve the co-operation between home and school. The Parents of the ninth-graders received a form that was designed to help recognising existing skills. The purpose of sending this form was to start and help the discussion of career planning at home.

The Results of this study are very promising. It is very likely that towards work life method will be used to help career planning in Pomarkku Comprehensive School. Especially the experiences of sending a career planning material home were extremely positive. The Parents gave very positive feedback when they were asked for their opinion of using the material.

Keywords: recognising skills, career planning, career management.

ESIPUHE

Tämän kehittämishankkeen perustana on perusopetuksen yhdeksäsluokkalaisille suunnattu Kohti työelämää -menetelmä. Menetelmä on kehitetty Työterveyslaitoksen, Hyvinkään opetuspalvelukeskuksen sekä Porin ammattiopiston yhteistyönä. Hankkeeseen on saatu rahallista tukea Euroopan sosiaalirahastosta. Menetelmää on testattu molemmissa kaupungeissa perusopetusta antavissa kouluissa. Sain itse olla mukana testaamassa ohjelmaa. Osallistuin koulutukseen, jossa menetelmää kehittäneet tutkijat kävivät ryhmäprosessin läpi opinto-ohjaajista ja erityisopettajista koostuvalle ryhmän kanssa.

Menetelmässä sovelletaan aktiivista, sosiaalista oppimista ja menetelmän keskeisenä tarkoituksena on vahvistaa oppilaiden ennakoivaa otetta tulevan työuran ja siihen liittyvien opintojen hahmottamisessa. Menetelmällä tuetaan perusasteen ja toisen asteen opintojen välistä nivelvaihetta sekä lisätään oppilaiden motivaatiota toisen asteen opintoihin. Näin lisätään opiskelijoiden sitoutumista valitsemalleen opintopolulle sekä vähennetään opintojen keskeyttämistä.

Omassa kehittämistyössäni olen pyrkinyt soveltamaan menetelmän käyttöä Pomarkun yläasteella. Menetelmä on alun perin suunniteltu toteutettavaksi viiden päivän intensiivijaksona ja koska tällaista käytäntöä on suhteellisen vaikea toteuttaa peruskoulussa, oli tarkoitukseni suunnitella ajankäyttöä uudelleen. Tämän lisäksi halusin kokeilla huoltajien ottamista mukaan yhdeksäsluokkalaisten hakuprosessia lähettämällä kotiin yhdessä tarkasteltavaa materiaalia.

Eräs syy siihen, että valitsin tarkan kohteen kehittämistyöni aiheeksi enkä ohjaustyötä yleisesti on se, että aloittaessani työni Pomarkun yläasteella vuonna 2001 otin osaa ohjauksen kehittämishankkeeseen. Pomarkun kirkonkylän koulun opettaja Marja-Liisa Heinäsuo suoritti ohjausalan monimuoto-opintoja vuosina 2001-2002. Alun perin hän oletti opiskelutoverinsa hakevan ja ottavan vastaan minun vastaanottamani viran. Kuulin heti työni alkaessa hänen opinnoistaan ja lupasin auttaa kaikessa jossa pystyn. Sain käyttööni tutkimuksen tulokset ja näin ollen olen tietoinen työyhteisöni nykytilasta ja suhtautumisesta oppilaanohjaukseen.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

ESIPUHE

1 KONSTRUKTIVISTINEN LÄHESTYMISTAPA	6
1.1 Konstruktivistisen pedagogiikan perusteita	6
1.2 Ohjauksen konstruktivistiset periaatteet	7
2 KOHTI TYÖELÄMÄÄ -MENETELMÄ	8
2.1 Menetelmän lähtökohdat	8
2.2 Menetelmän tavoitteet ja sisältö	9
2.3 Ohjausmenetelmät	9
3 OPPILAANOHAUS POMARKUN YLÄASTEELLA	12
3.1 Tavoitteet	12
3.2 Sisällöt	13
3.3 Kodin ja koulun välinen yhteistyö	14
4 TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN	15
4.1 Kehittämishankkeen tavoite ja tutkimuskysymykset	15
4.2 Tutkimusote	15
4.3 Tiedonkeruumenetelmät	16
5 TUTKIMUKSEN TULOKSET	20
5.1 Kokemuksia Kohti työelämää -menetelmästä	20
5.2 Kysely kotiin lähetetystä materiaalista	21
5.3 Teemahaastattelu menetelmän käytöstä	24
6 POHDINTA	26

LÄHTEET

LIITTEET

1 KONSTRUKTIVISTINEN LÄHESTYMISTAPA

Tässä kehittämishankkeessa esillä olevan Kohti työelämää menetelmän käyttö on perusteltavissa konstruktivistisen oppimisteorian näkökulmasta. Menetelmä sisältää paljon työkaluja, joilla tuetaan osallistujan itsetarkastelua ja erilaisten merkitysten tutkiskelua ja pohdintaa. Menetelmän avulla perusopetuksen yhdeksäsluokkainen oppilas pystyy kartoittamaan tähänastista elämäänsä ja omia henkilökohtaisia valintojaan, kiinnostuksen kohteitaan sekä hyödyntämään tätä tulevan opiskelu- ja työuransa suunnittelemisessa.

1.1 Konstruktivistisen pedagogiikan perusteita

Konstruktivistisen oppimiskäsityksen perusajatus on, että ajatteluun liittyvät toiminnot ovat tulkittavissa tiedon rakentumisena. Ihminen on jatkuvasti tietoa ja merkityksiä rakentava yksilö, joten tietoa voidaan pitää dynaamisena, elävänä ja muuttavana koosteenä. Tieto ei suoraan siirry oppijaan, vaan hän rakentaa eli konstruoi sen henkilökohtaisten tarpeidensa ja tavoitteidensa mukaisesti. Oppija muodostaa hankkimastaan ja vastaanottamastaan informaatiosta itse tulkitsemalla oman konstruktionsa. Tämä merkitsee sananmukaisesti tiedon rakentumista. Konstruktivistinen oppimiskäsitys perustuu siihen käsitykseen, että maailma on monimuotoinen. Maailmaa ei pysty ottamaan teoreettisesti haltuunsa, mutta yksilö pystyy kuitenkin vaikuttamaan kehitykseensä. Oppimisen olemuksen ymmärtämisestä seuraa kriittisen reflektointikyvyn kehittyminen. Tämä puolestaan johtaa koko yhteiskunnan toiminnan jäsentämiseen ja ymmärtämiseen. (Ojanen 2000 41-42)

Tieto on toimintaa ja sisältää aina merkityksen. Tiedon konstruointi merkitsee kykyä tulkita käsillä olevaa tietoa toisaalta aikaisemmin opitun ja toisaalta omien odotusten sekä kokemusten perusteella. Voidaan tulkita, että yksilö sulattavaa reflektion avulla uusia oppimiskokonaisuuksia aikaisempiin merkitysperspektiiveihinsä. Tällöin uusi tulkinta alkaa ohjata myöhempää ymmärtämistä. Ihmisen tieto rakentuu useiden eri tekijöiden pohjalta. Yksilötasolla konstruktioon vaikuttavat paitsi vastaanotettu tieto, ennen kaikkea oppijan aikaisemmat kokemukset eli henkilöhistoria, mielikuvat ja ennako-oletukset, sekä vielä laajemmin hänen käsityksensä maailmasta. Näiden lisäksi konstruktioon vaikuttavat yksilön omat metakognitiiviset kyvyt eli tietoisuus omasta ajattelusta ja muistista. Nämä tekijät ovat aina osa laadukasta oppimista. Niitä hallitessaan yksilö kykenee tutkimaan, refleктоimaan sekä myös kontrolloimaan toimintaansa. (Ojanen 2000, 42)

On tärkeää tuntea ne oppimisen ja ongelmanratkaisun strategiat, joiden avulla oppija omaksuu uutta tietoa. Oppija voi käyttää jo olemassa olevaa tietoa uuden tiedon konstruointiin. Oppijan skeemat tai käsitykset ja hänen käyttämänsä strategiat ovat monimuotoisessa vuorovaikutuksessa keskenään. Myös oppijan tavoitteiden rakenne on tärkeä. Erityisesti omaan elämänkulkuun liittyvät haasteet koetaan mielekkäiksi. (Rauste-von Wright, von Wright & Soini 2003, 163)

Konstruktivismi ei ole yksi yhtenäinen koulukunta. Se jakaantuu useisiin erilaisiin painotuksiin. Näitä painotuksia ovat esimerkiksi radikaali tai kognitiivinen konstruktivismi, sosiaalinen konstruktivismi ja konstruktionismi. Yhteistä näille kaikille koulukunnille on tietokäsitys, jonka mukaan tieto ei ole sellaisenaan siirrettävissä olevaa objektiivista heijastumaa maailmasta vaan se on aina joko

sosiaalisen yhteisön tai yksilön rakentamaa. Oppimisessa ei näin ollen ole kyse passiivisesta tiedon vastaanottamisesta, vaan oppiminen nähdään oppijan aktiivisena kognitiivisena ja mahdollisesti sosiaalisena toimintana, jossa hän jatkuvasti rakentaa kuvaansa maailmasta ja sen ilmiöistä tulkiten uutta informaatiota aikaisempien tietojensa, käsitystensä ja uskomustensa pohjalta. Usein oppija samalla osallistuu sosiaalisten yhteisöjen toimintaan. Konstruktivistinen pedagogiikka painottaa oppijan aktiivista roolia ja sosiaalisen vuorovaikutuksen merkitystä oppimisprosessille. (Eteläpelto & Tynjälä 1999, 162-163)

1.2 Ohjauksen konstruktivistiset periaatteet

Peavy on käyttänyt apuna konstruktivistista viitekehystä kehittäessään ohjauksen periaatteita. Hän toteaa konstruktivistisen paradigman olevan niin rikas, monitahoinen ja syvä, että kaikki konstruktivistiset ohjaajat ja tutkijat eivät ole periaatteista täysin yksimielisiä. Tästä syystä paradigma onkin yhä muotoutumisvaiheessaan. Peavy on suorittanut tutkimusprojektin ohjauksen teorioiden ja käytäntöjen selvittämiseksi. Tarkoituksena on ollut tutkia ammatinvalintaan, urakysymyksiin ja työhön sopeuttamiseen liittyvää ohjausta. Tutkimuksen yhtenä tuloksena on saatu aikaan konstruktivististen periaatteiden luettelo.

1. Elämme monien todellisuuksien maailmassa.
2. Ihmisten maailma on sosiaalisesti konstruoitu.
3. Ihmisten välineenä on kieli, ja se tarjoaa meille työkalut henkilökohtaisten ja sosiaalisten todellisuuksien konstruoimiseen yhä uudelleen.
4. Henkilökohtaiset merkitykset, toiminta ja vuorovaikutus kunkin hetkessä kokemuksessa ja sosiaalisessa elämässä ovat ohjauksen polttopisteessä.
5. Metaforisen minuuden käsite on konstruktivistisessä ohjauksessa keskeinen.
6. Ihmiset tekevät havaintonsa ja toimivat aina toistensa ja ympäristön muodostamassa kontekstissa.
7. Kulttuurit ovat elämisen suunnitelmia. Ohjaus on prosessi, jossa autetaan kulttuurin jäseniä valitsemaan ja konstruoimaan polkuja kulttuurin läpi ja suunnistamaan näillä poluilla. Se on prosessi, jossa autetaan kulttuurin jäseniä oppimaan, miten he voivat siirtyä uuteen kulttuuriin ja suunnistaa siinä. Tähän kuuluu tyydyttävien sosiaalisten suhteiden löytäminen ja mahdollisuus osallistua uuden kulttuurin tärkeimpiin toimintoihin kuten työhön, koulutukseen ja vapaa-ajan viettoon. (Peavy 1999, 41-48)

Kohti työelämää -menetelmä auttaa ohjaajaa pääsemään ohjattavan oppilaan maailmaan. Ohjaaja saa ohjauksensa avuksi tässä kehityshankkeessa testatulla tavalla oppilaan ja hänen huoltajansa yhdessä konstruoiman sosiaalisen todellisuuden. Sekä kotiin lähetetyn materiaalin avulla että oppilastovereiden kanssa ryhmässä oppilas pystyy selvittämään itselleen merkityksellisiä asioita, toimintansa tarkoituksia sekä omaa minäkuvaansa. Ryhmämenetelmän avulla oppilaat pystyvät tekemään havaintoja ja toimimaan itselleen ominaisessa kontekstissa. Ohjaaja pystyy ryhmää vetäessään tekemään havaintoja koko ryhmän ja sen yksittäisten jäsenten toiminnasta. Erityisesti henkilökohtaisten verkostojen kartoittamista käsittelevän sisällön avulla oppilaat saavat menetelmästä tukea sosiaalisten suhteiden löytämiseen ja niiden hyödyntämiseen. Kohti työelämää -menetelmä onkin luotu nimenomaan koulutuksen ja työn kulttuurissa suunnistamisen avuksi.

2 KOHTI TYÖELÄMÄÄ -MENETELMÄ

Kohti työelämää –ryhmämenetelmä on tarkoitettu koulunsa päättävien ammatinvalinnan, elinikäisen oppimisen ja hyvinvoinnin tukemiseksi. Menetelmän tavoitteet pyritään saavuttamaan opettamalla nuorille urasuunnittelussa tarvittavia tietoja, taitoja ja asenteellisia valmiuksia. Ryhmässä opittujen taitojen aktiivisen käytön oletetaan lisäävän onnistuneiden uraan liittyvien ratkaisujen todennäköisyyttä ja vahvistavan kykyä selviytyä mahdollisista eteen tulevista vastoinkäymisistä. (Vuori, Koivisto, Larvi, Jokisaari, Sutela & Salmela-Aro 2006, 8.)

2.1 Menetelmän lähtökohdat

Ryhmässä tapahtuvan työurataitojen vahvistamisen ja siirtymävaiheisiin liittyvien esteiden tunnistamisen sekä vastoinkäymisiin varautumisen voidaan olettaa parantavan työuran hallintaa ja hyvinvointia monenlaisissa työelämän siirtymävaiheissa. Esimerkki siirtymästä on nuoren eteneminen perusopetuksesta toiselle asteelle. Vaikka perusasteella ei ajatella vielä kovin konkreettisesti tulevaa työuraa, saattaa koulutusratkaisuilla olla ratkaisevia vaikutuksia työuraan. (Vuori, Koivisto, Salmela-Aro 2003, 227.)

Perusopetuksen ohjaustoimintaa koskevissa tutkimuksissa on huomattu sekä määrällisiä että laadullisia puutteita. Puutteet on huomattu erityisesti ammatillisiin opintoihin siirtyneiden nuorten kohdalla. Perusasteen opettajat ja oppilaanohjaajat eivät tunne riittävästi ammatillista koulutusväylää eivätkä tästä johtuen kykene ohjaamaan oppilaitaan uravalinnoissaan. Ammatillisten oppilaitosten rehtorit ja opinto-ohjaajat ovat kiinnittäneet huomiota lukioväylän ja ammatillisen väylän eriarvoisuuteen sekä perusopetusta antavien koulujen ammatillisia koulutus- ja työmahdollisuuksia koskevaan heikkoon tiedottamiseen. (Vuori, Koivisto, Salmela-Aro 2003, 227.)

1990-luvun lopulta alkaen on käynnistetty alueellisia kokeiluja, joiden tarkoituksena on lisätä perusasteen ja ammatillisten oppilaitosten välistä yhteistyötä oppilaanohjauksessa. Pelkän ammatillisesta koulutuksesta tiedottamisen oletetaan auttavan vain itsenäisten ja uran- ja elämänhallintataitoisten nuorten tukemista. Tiedottamisen lisäksi tarvitaan uran- ja elämänhallintataitoja tukevaa ohjausta niille oppilaille, jotka eivät ole saavuttaneet perusopetuksen aikana valmiuksia selviytyä elämässä ja urasuunnittelussa. (Vuori, Koivisto, Salmela-Aro 2003, 227.)

Työterveyslaitos on valmistanut ryhmämenetelmien kehittämistyön yhteydessä perusopetuksen päättävällä luokalla olevien nuorten oppilaanohjaukseen soveltuvan menetelmän. Menetelmä on tarkoitettu tukemaan oppilaiden tulevan urakehityksen suunnittelua ja hallintaa, henkistä hyvinvointia sekä elinikäistä oppimista. Menetelmää koskevat seurantatutkimukset ovat käynnissä. (Vuori, Koivisto, Salmela-Aro 2003, 227.)

Perusopetuksen päättävällä luokalla olevista nuorista osa on jo tekemässä tulevan uran kannalta ratkaisevia jatkokoulutusta koskevia päätöksiä. Kohti työelämää -menetelmän tavoitteena on tukea toisen asteen koulutusta koskevien valintojen tekemistä sekä ehkäistä opintourien keskeytymistä. Ryhmätyöskentelyn aikana vahvistetaan nuorten urahallintaan liittyviä opiskelutaitoja, sosiaalisia taitoja, uranvalintataitoja sekä varaudutaan urahallintaan liittyviin vastoinkäymisiin. (Vuori, Koivisto, Salmela-Aro 2003, 227.)

2.2 Menetelmän tavoitteet ja sisältö

Kohti työelämää –ryhmämenetelmän tavoitteet ovat opintojen keskeyttämisen ehkäiseminen sekä perusopetuksen jälkeen että ammatillisessa koulutuksessa ja toisen asteen koulukseen pyrkivien motivaation lisääminen. Menetelmä pyrkii myös tukemaan ammatinvalintaan liittyviä ratkaisuja, parantamaan uranhallintaa ja lisäämään lukioon jatkavien ammatillista motivoituneisuutta opintojaan kohtaan. Näiden lisäksi menetelmällä pyritään lisäämään opettajien opetusmenetelmiä ja vahvistamaan oppilaanohjauksessa työuran hallinnan ja elinikäisen oppimisen näkökulmaa. (Vuori, Koivisto, Larvi, Jokisaari, Sutela & Salmela-Aro 2006, 8.)

Ryhmätyöskentelyssä nuorten ammatinvalintaa käsitellään vaiheittain etenevänä prosessina. Opetussisältöjen valinnan perusteina ovat ne teoriat, jotka selittävät ja kuvaavat nuorten koulutus- ja työuran valintaa sekä uran aikana kohdattavia siirtymävaiheita. Sisältöjen suunnittelussa on lisäksi hyödynnetty kotimaisia tutkimuksia ja selvityksiä oppilaanohjauksen ongelmista ja opintojen keskeyttämisen taustalla olevista syistä. Ryhmätyöskentely aloitetaan uratavoitteiden keskinäisellä peilaamisella sekä henkilökohtaisten vahvuuksien tunnistamisesta. Nuoret luovat ryhmässä uratavoitteita vertailemalla henkilökohtaisia vahvuuksia ja kiinnostuksia olemassa oleviin koulutus- ja ammattiuriin sekä niiden sisältämiin vaatimuksiin. Nuoret oppivat hyödyntämään urasuunnittelussa tärkeitä sosiaalisen tuen, ohjauksen ja tiedon lähteitä. Ryhmätyöskentelyn lopuksi jokainen osallistuja luo lähitulevaisuuttansa koskevan suunnitelman koulutus- ja työuransa edistämiseksi. Ryhmissä nuoret miettivät elinikäisen oppimisen merkitystä. Oppilaat tunnistavat omia oppimis- ja kehitystarpeitaan tutustumalla suomalaiseen koulutusjärjestelmään sekä pohtimalla itseään kiinnostavien koulutus- ja työurien sisältämiä haasteita. (Vuori, Koivisto, Larvi, Jokisaari, Sutela & Salmela-Aro 2006, 8.)

KUVIO 1. Nuorten ammatinvalintaan vaikuttavat omat halut ja ympäristön toiveet. (Vuori, Koivisto, Larvi, Jokisaari, Sutela & Salmela-Aro 2006, 9.)

2.3 Ohjausmenetelmät

Kohti työelämää –ryhmämenetelmässä hyödynnetään useita eri ohjausmenetelmiä. Käytössä olevat menetelmät ovat koetun pystyvyyden vahvistaminen, aktiivinen oppiminen, sosiaalinen tuki, ryhmään palauttaminen, roolipelit sekä vastoinkäymisiin varautuminen.

Pystyvyyden vahvistamisella pyritään lisäämään tehokkaiden toimintatapojen käyttämistä uratavoitteiden luomisessa ja saavuttamisessa. Tehokkaiden toimintatapojen ajatellaan aikaansaavan myönteistä kehitystä koulutus- ja työuralla sekä parantavan hyvinvointia. Sosiaalisen oppimisen teorian mukaan koetun pystyvyyden kehittymiseen vaikuttavat kolme oppimismekanismia, joita kaikkia hyödynnetään kohti työelämää – ohjelman opetusmenetelmissä. Mekanismit ovat omakohtaiset suoriutumiskokemukset, muiden suoriutumisen havainnointi sekä muilta saatu palaute omasta suoriutumisesta. Näiden kolmen oppimismekanismien tehokkuuteen ja toimivuuteen vaikuttaa ratkaisevasti neljäs tekijä, joka on emotionaalinen tila. Yksittäisen toimijan ja koko ryhmän emotionaalinen tila saattaa vaihdella ahdistuneisuudesta ja jännittyneisyydestä innostuneisuuteen ja seurallisuuteen. Jännittäminen ja stressi ehkäisevät myönteisen ryhmäprosessin käynnistymistä, tiedon tuottamista, vastaanottamista ja oppimista. Vastaavalla tavalla myönteisten tunteiden sävyttämä, turvallinen, kannustava ja seurallinen ilmapiiri motivoi yksilöä osallistumaan, jakamaan kokemuksiaan ja käyttämään ryhmää sekä omaksi että muiden hyödyksi. Ohjaajilla ja heidän käyttämillään tekniikoilla on ratkaiseva rooli oppimista tukevan ilmapiirin aikaansaamisessa. (Vuori, Koivisto, Larvi, Jokisaari, Sutela & Salmela-Aro 2006, 13)

Aktiivisen oppimisen käytöllä pyritään osallistujien uranhallintapystyvyyden vahvistamiseen. Ohjaajien tehtävänä on esittää aluksi lyhyitä johdatuksia harjoituksiin ja ryhmäkeskusteluihin. Aktiivinen oppiminen saavutetaan siten, että johdattelujen jälkeen ryhmän jäsenet ohjaavat ja kontrolloivat itse oppimisprosessin etenemistä ja laajuutta. Aktiivinen oppiminen on suunniteltu ohjelmassa prosessiksi, jossa asiat avautuvat osallistujille vähitellen ja samoihin teemoihin palataan yhä uudelleen. Erityisesti intensiivitoteutuksessa osallistujien on helppo liittää tietyn aiheen aiempi käsittely uudelleen käsittelyissä laajeneviin yhteyksiin. (Vuori, Koivisto, Larvi, Jokisaari, Sutela & Salmela-Aro 2006, 13.)

Sosiaalinen tuki vaikuttaa paljon osallistujien emotionaaliseen tilaan sekä pystyvyyksikäsitteisiin ja itseluottamukseen. Ryhmätoiminta on suunniteltu kannustavaksi. Osallistujat saavat sekä ohjaajilta että toisilta ryhmäläisiltä osallistumis- ja oppimismotivaatiota sekä uranhallintapystyvyyttä vahvistavaa palautetta. Ohjaajien tulee rohkaista ryhmän jäseniä, tehdä heistä havaintoja ja antaa heille jatkuvasti myönteistä palautetta osallistumisesta keskusteluihin ja esityksiin. Myönteinen palaute on tehokkainta silloin, kun se kohdistetaan tiettyyn konkreettiseen tekemiseen ja kun se annetaan mahdollisimman pian. On myös tärkeää muistaa kiittää osallistujia heidän puheenvuoroistaan ja rohkaista vetäytyjiä tulemaan mukaan keskusteluihin. (Vuori, Koivisto, Larvi, Jokisaari, Sutela & Salmela-Aro 2006, 14.)

Ryhmään palauttamisella pyritään siihen, että osallistujat etsivät itse vastaukset heille avoimiksi jääneisiin kysymyksiin. Ryhmäkeskusteluissa osallistujat pyrkivät tunnistamaan ja määrittelemään mahdollisia ongelmia, niiden ratkaisukeinoja sekä tehokkaita toimintatapoja opintojensa ja uransa edistämiseksi. Ryhmäkeskustelujen ohjaamisessa keskeisenä menetelmänä on ryhmään palauttaminen. Tällöin ohjaaja ei anna vastauksia osallistujien esittämiin kysymyksiin, vaan palauttaa kysymyksen ryhmän pohdittavaksi. Tällöin osallistujat tuottavat aktiivisen oppimisen periaatteen mukaisesti itse ratkaisut opintojen ja työuran valintaan ja suunnitteluun liittyviin kysymyksiin. Ohjaajien tulee luottaa osallistujien kykyyn ajatella ja ratkaista ongelmia. Osallistujien rohkaistuessa keskusteluun ja kokemusten jakamiseen, he havaitsevat vähitellen taitonsa ratkaista ongelmia. (Vuori, Koivisto, Larvi, Jokisaari, Sutela & Salmela-Aro 2006, 14.)

Ohjelmassa lähestytään joitakin ongelmia ja aiheita roolipelien avulla. Ohjaajat ja osallistujat mallintavat roolipelien avulla toimintatapoja kriittisissä tilanteissa. Ohjaajat

antavat joissakin tilanteissa huonoja esimerkkejä tavasta toimia. Tämän jälkeen osallistujat keskustelevat suorituksesta ja esittävät parannusehdotuksia kyseiseen tapaan toimia. Myös osallistujat itse esittävät keskenään erilaisia rooleja opiskeluun ja työelämään liittyvissä tilanteissa. Roolipelit vahvistavat osallistujien sosiaalista pystyvyyttä omakohtaisten suoriutumiskokemusten, muiden mallintaman suoriutumisen havainnoinnin ja toisilta saadun myönteisen palautteen pohjalta. (Vuori, Koivisto, Larvi, Jokisaari, Sutela & Salmela-Aro 2006, 15.)

Vastoinkäymisiin varautuminen on tärkeä osa uranhallintaa. Vastoinkäymisiä käsiteltäessä ohjaajat johdattelivat ryhmäkeskusteluissa oppilaat mahdollisten uraesteiden ja –ongelmien tunnistamiseen. Monia vastoinkäymisiä lähestytään lyhyiden kuviteltujen tarinoiden tai tilanteiden avulla. Näin osallistujille avautuu tilaisuus ottaa etäisyyttä aiheeseen, eikä heidän tarvitse heti pohtia omaa henkilökohtaista tilannettaan. Tämä ehkäisee puolustautuvaa asennetta ja tekee ongelmat helpommin lähestyttäviksi. Kun mahdolliset ongelmat on määritelty, siirrytään ratkaisukeinojen pohtimiseen ryhmän kesken. Ratkaisukeinoja hankitaan jakamalla kokemuksia ja neuvoja ryhmäläisten kesken. Ryhmäkeskustelujen pohjalta jokainen osallistuja voi ennakoida mahdollisia omalle kohdalle osuvia uravalinnan esteitä tai ongelmia. (Vuori, Koivisto, Larvi, Jokisaari, Sutela & Salmela-Aro 2006, 15.)

3 OPPILAANOHIJAUS POMARKUN YLÄASTEELLA

Seuraavassa on poimittu otteita Pomarkun yläasteen oppilaanohjauksen opetussuunnitelmasta sekä erillinen kodin ja koulun yhteistyötä käsittelevä luku. Opetussuunnitelma on otettu käyttöön vuonna 2004. Suunnitelmasta on seuraavassa poimittu niitä asioita ja sisältöjä, joiden käsittelyyn Työterveyslaitoksen Kohti työelämää -ryhmämenetelmän käyttö sopii erittäin hyvin. Yhtymäkohtia kyseiseen ohjelmaan on lukuisia.

3.1 Tavoitteet

Oppilaanohjauksen tehtävänä on tukea oppilaan kasvua ja kehitystä siten, että oppilas kykenee edistämään opiskelunvalmiuksiaan ja sosiaalista kypsytymään sekä kehittämään elämänsuunnittelun kannalta tarpeellisia tietoja ja taitoja. Ohjauksen tuella oppilas tekee omiin kykyihinsä ja kiinnostuksiinsa perustuvia opiskelua, koulutusta, arkielämää ja elämänuraa koskevia ratkaisuja. Oppilaanohjauksen tarkoituksena on edistää koulutytön tuloksellisuutta, lisätä hyvinvointia koulussa sekä ehkäistä syrjäytymistä. Sen avulla edistetään myös koulutuksellista, etnistä ja sukupuolten välistä tasa-arvoa. Oppilaan turvallista siirtymistä opintopolun nivelvaiheissa tulee tukea oppilaanohjaajien ja toisen asteen oppilaitosten ohjauksesta vastaavien opinto-ohjaajien sekä opettajien välisellä yhteistyöllä, joka ylittää oppilaitosten ja kouluasteiden väliset rajat.

Tavoitteena on, että oppilas oppii yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, kehittää opiskelutaitojaan ja oman toiminnan arviointitaitojaan, saa tukea ja ohjausta siirtyessään koulutuksen eri nivelvaiheissa perusopetuksen sisällä sekä perusopetuksen päättövaiheessa, oppii etsimään tietoja ja hankkimaan taitoja opiskelua, tulevaisuutta sekä elämää koskevia suunnitelmia ja valintoja varten käyttäen myös tieto- ja viestintäteknologian tarjoamia mahdollisuuksia. Lisäksi oppilas oppii kehittämään päätöksentekotaitojaan sekä toteuttamaan ja arvioimaan tulevaisuudensuunnitelmiaan myös muuttuvissa olosuhteissa sekä saa tukea ja ohjausta ammatillisessa suuntautumisessa, myös sukupuolirajat ylittävissä oppiaine-, koulutus- ja ammatinvalinnoissa. Oppilasta perehdytetään hankkimaan tietoja yhteiskunnasta, työelämästä ja yrittäjyydestä sekä tuetaan kasvamaan monikulttuurisuuteen ja kansainvälisyyteen.

Perusopetuksen 7 - 9 vuosiluokkien oppilaanohjaus järjestetään siten, että se tarjoaa oppilaalle kokonaisuuden, joka muodostuu luokkamuotoisesta, yksilöllisiin kysymyksiin syventävästä henkilökohtaisesta, ja sosiaaliseen vuorovaikutukseen perustuvasta pienryhmäohjauksesta.

Oppilaalle järjestetään henkilökohtaista ohjausta, jolloin oppilaalla on mahdollisuus keskustella opintoihinsa, koulutus- ja ammatinvalintoihinsa sekä elämäntilanteeseensa liittyvistä kysymyksistä. Tämän lisäksi oppilaalle järjestetään pienryhmäohjausta, jonka aikana hän oppii ryhmässä käsittelemään kaikille yhteisiä tai kunkin ryhmään osallistuvan opiskelijan henkilökohtaisia, muiden oppilaiden kanssa jaettavissa olevia ohjauksellisia kysymyksiä. Perusopetuksen päättövaiheessa oppilasta ohjataan ja tuetaan jatko-opiskelunvalinnoissa sekä ohjataan käyttämään opetus- ja työhallinnon sekä muita yhteiskunnan tarjoamia ohjaus-, neuvonta- ja tietopalveluita. Työ- ja elinkeinoelämän sekä koulun välisen yhteistyön tavoitteena on, että oppilas hankkii tietoa ammattialoista, ammasteista ja työelämästä sekä saa virikkeitä

yrittäjyydestä. Oppilaalle järjestetään työelämään tutustumisjaksoja koulutus- ja ammatinvalintojensa perustaksi ja työn arvostuksen lisäämiseksi. Oppilaan tulee voida hankkia omakohtaisia kokemuksia työelämästä ja ammasteista aidoissa työympäristöissä. Työelämään tutustumisen yhteydessä oppilaalle tulee järjestää mahdollisuus arvioida hankkimiaan tietoja ja kokemuksia.

Luokkamuotoisen ohjauksen tavoitteena on, että oppilas oppii itsetuntemusta ja vuorovaikutustaitoja ja että hän oppii käyttämään erilaisia opiskelumenetelmiä ja tiedonhankintakanavia sekä arvioimaan omia opiskelutaitojaan. Oppilas perehdytetään Suomen koulutusjärjestelmän pääpiirteisiin ja häntä opetetaan etsimään tietoa jatko-opiskelumahdollisuuksista sekä hankkimaan perustietoa työelämästä ja eri ammattialoista. (Pomarkun yläasteen opetussuunnitelma 2004.)

Tavoitteiden osalta Kohti työelämää menetelmä toteuttaa useita suunnitelmassa mainittuja seikkoja. Ryhmämenetelmän avulla oppilas oppii yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, kehittää opiskelutaitojaan ja oman toiminnan arviointitaitojaan. Ryhmämenetelmä tukee myös oppilaiden vuorovaikutustaitoja ja edistää heidän itsetuntemustaan. Tutkimuksessa kotiin lähetetyn osion avulla oppilaan on helpompi tehdä omiin kykyihinsä ja kiinnostuksiinsa perustuvia opiskelua, koulutusta, arkielämää ja elämänuraa koskevia ratkaisuja. Menetelmässä on materiaalia, jolla oppilasta ohjataan käyttämään opetus- ja työhallinnon sekä muita yhteiskunnan tarjoamia ohjaus-, neuvonta- ja tietopalveluita. Menetelmään sisältyy myös osio, jossa kartoitetaan oppilaiden mahdollisia verkostoja, jota kautta heillä on mahdollisuus hankkia tietoa työelämästä ja opiskelusta.

3.2 Sisällöt

Luokkamuotoisen ohjauksen keskeisiä sisältöjä ovat itsetuntemus ja ammatillinen kehittyminen, opiskelutaidot, tulevaisuudensuunnittelu- ja päätöksentekotaidot. Esiteltäviin asioihin kuuluvat työelämätietous, elinkeinorakenne ja ammattialat, Suomen koulutusjärjestelmä, jatko-opintomahdollisuudet peruskoulun jälkeen sekä hakeutuminen jatko-opintoihin. Oppilas tutustutetaan yhteiskunnan tarjoamiin ohjaus-, tiedotus- ja neuvontapalveluihin.

Yhdeksännen luokan oppilaanohjauksessa oppilasta opastetaan ja tuetaan oman tulevaisuuden suunnittelemisessa. Ohjauksessa käsitellään Suomen ja lähiseudun elinkeinorakennetta ja sen antamia mahdollisuuksia. Vuoden aikana tutustutaan paikallisiin yrityksiin ja organisaatioihin. Oppilaalle selvitetään Suomen koulutusjärjestelmän perusteet ja sen tarjoamat jatko-opiskelumahdollisuudet. Oppilaalle annetaan tukea oman ammattialan valitsemisessa ja sen arvioinnissa. Oppilas perehdytetään toisen asteen yhteisvalinnan hakumenettelyyn ja tuetaan häntä valintaprosessin aikana. Tutustutaan paikallisiin ja lähialueen oppilaitoksiin. Käytetään apuna erilaisia sidosryhmiä oppilaan kokonaisvaltaisen opiskelun ja kasvun tukemisessa. Oppilaalle annetaan yksilö- ja ryhmäohjausta sekä tukea hänen suunnitellessaan tulevaisuuttaan. Oppilas saa tukea erityisesti juuri häntä henkilökohtaisesti kiinnostavan ammattialan sisällöstä. Kerrotaan yhteiskunnan tarjoamista neuvonta- ja ohjauspalveluista tulevaisuutta ajatellen. Käsitellään erilaisia työelämään liittyviä tilanteita, kuten esimerkiksi jatkokoulutus, työttömyys ja ulkomailla työskentely. (Pomarkun yläasteen opetussuunnitelma 2004.)

Kohti työelämää menetelmän käyttöä suunnitelman sisältöjen osalta tukee se, että menetelmää käyttämällä on mahdollista tukea nuoren itsetuntemusta ja ammatillista kehittymistä, opiskelutaitoja sekä tulevaisuudensuunnittelu- ja päätöksentekotaitoja.

Tutkimuksessa kotiin lähetetyn materiaalin avulla oppilaalle voidaan antaa tukea oman ammattialan valitsemisessa ja sen arvioinnissa myös huoltajien avustamana. Samalla yhdeksäsluokkalaisten alan ja koulutuspaikan valintaprosessia tuodaan myös huoltajien tietoisuuteen. Myös muiden mahdollisten sidosryhmien käyttämistä oppilaan kokonaisvaltaisen kasvun ja opiskelun tukemisessa voidaan tukea ja edesauttaa ryhmämenetelmän avulla.

3.3 Kodin ja koulun välinen yhteistyö

Lapsi ja nuori elää samanaikaisesti sekä kodin että koulun vaikutuspiirissä. Tämä edellyttää näiden kasvatusyhteisöjen vuorovaikutusta ja yhteistyötä oppilaan kokonaisvaltaisen terveen kasvun ja hyvän oppimisen tukemisessa. Vuorovaikutus kodin kanssa lisää opettajan oppilaantuntemusta ja auttaa häntä opetuksen suunnittelussa ja toteuttamisessa. Huoltajilla on ensisijainen vastuu lapsen ja nuoren kasvatuksesta. Koulu tukee kotien kasvatustehtävää ja vastaa oppilaan kasvatuksesta ja opetuksesta kouluyhteisön jäsenenä.

Koulu tekee yhteistyötä huoltajien kanssa niin, että he voivat osaltaan tukea lastensa tavoitteellista oppimista ja koulunkäyntiä. Yhteisvastuullisen kasvatuksen tavoitteena on edistää lasten ja nuorten oppimisen edellytyksiä, turvallisuutta ja hyvinvointia koulussa.

Kodin ja koulun yhteistyötä toteutetaan sekä yhteisö- että yksilötasolla. Yhteistyön lähtökohdaksi on eri osapuolien kunnioitus, tasa-arvo ja yhdenvertaisuus. Kodin ja koulun välinen yhteistyö tulee määritellä opetussuunnitelmassa yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa. Yhteistyö tulee järjestää siten, että oppilashuollon ja moniammatillisen yhteistyöverkoston avulla oppilaan koulunkäyntiä ja hyvinvointia voidaan tukea.

Huoltajien mahdollisuus osallistua koulun opetus- ja kasvatustyön suunnitteluun ja arviointiin yhdessä opettajan ja oppilaiden kanssa edistää kodin ja koulun yhteistyötä. Huoltajille annetaan tietoa opetussuunnitelmasta, opetuksen järjestämisestä, oppilashuollosta, mahdollisuudesta osallistua kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön sekä opettajan ja oppilaan oikeuksista ja velvollisuuksista.

Erilaisia kodin ja koulun vuoropuhelua tukevia yhteistyömuotoja pyritään kehittämään niin, että yhteistyö jatkuu luontevasti koko peruskoulun ajan aina toiselle asteelle saakka. Perusopetuksen päättövaiheessa huoltajille annetaan tietoa ja tarvittaessa mahdollisuus keskustella oppilaan jatkokoulutukseen liittyvistä kysymyksistä ja mahdollisista ongelmista oppilaanohjaajan ja oppilashuollon eri asiantuntijoiden kanssa. (Pomarkun yläasteen opetussuunnitelma 2004.)

Tämän opetussuunnitelmasta erillisenä osiona löytyvän aihepiirin toteutuminen on usein vaarassa jäädä yksittäisten puhelinsoittojen ja tapaamisten sekä vanhempainiltojen varaan, jolloin läheskään kaikki vanhemmat eivät tule osallistuneeksi kodin ja koulun väliseen vuoropuheluun. Kehittämishanke avaa erinomaisen väylän keskustelulle oppilaiden harrastusten ja kykyjen huomioimiseen opiskelussa sekä jatko-opintojen suunnittelussa. Samalla koulu antaa tietoa edessä olevasta yhteisvalinnasta ja helpottaa aiheesta keskustelua kotona.

4 TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN

Tämän kehittämishankkeen tutkimuksen kohteena on Työterveyslaitoksen Kohti työelämää -ryhmämenetelmä Pomarkun yläasteella ja erityisesti sen käytön laajentaminen yhdeksäsluokkalaisten oppilaiden koteihin. Menetelmä on alun perin tarkoitettu kokonaan käytettäväksi koulussa oppilasryhmissä, mutta hanketta suunnitellessani sain ajatuksen lähettää menetelmän ensimmäisen osan kotiin täytettäväksi. Tavoitteena on avata ammatinvalintaan liittyvää keskustelua myös kodeissa antamalla siihen hyvin soveltuvan työkalun huoltajienkin käyttöön. Olen ollut yhteydessä menetelmää kehittämässä olleeseen Työterveyslaitoksen tutkija Tommy Larviin ja olen esittänyt myös hänelle ajatukseni menetelmän kotiin laajentamisesta. Tutkija Larvi piti ideaa hyvänä ja lupasin raportoida hänelle kehittämishankkeeni vaiheista.

4.1 Kehittämishankkeen tavoite ja tutkimuskysymykset

Kehittämishankkeeni avulla pyrin selvittämään kokemuksia Kohti työelämää -ryhmämenetelmän käytöstä yhdeksäsluokkalaisten oppilaanohjauksen tunneilla sekä heidän vanhempiansa kokemuksia kotiin lähetettävästä ja siellä yhdessä täytettävästä ammatinvalintaan liittyvästä materiaalista. Materiaali löytyy tutkimuksen liitteestä 1. Pyrin opinnäytetyössäni vastaamaan muun muassa seuraaviin kysymyksiin:

1. Millaisia kokemuksia kertyi Kohti työelämää -menetelmän käytöstä Pomarkun yläasteella?
2. Millaisena huoltajat ja oppilaat kokivat kotiin lähetetyn ammatinvalintaa koskevan materiaalin?

4.2 Tutkimusote

Tässä kehittämishankkeessa käytetään kvalitatiivista tutkimusotetta. Kvalitatiivinen tutkimusote on taustafilosofialtaan hermeneuttinen. Tutkimusotteen lähestymistavassa on keskeinen asema tulkinnalla ja ymmärtämisellä. Kyseessä olevassa lähestymistavassa ymmärtämisellä tarkoitetaan ilmiöiden merkitysten oivaltamista ja tulkinnalla sitä, mikä laajenee kielellisestä ilmaisusta koko sosiaaliseen todellisuuteen. (Soininen 1995, 34.)

Hirsjärvi esittää Tutki ja kirjoita kirjassa kvalitatiivisen tutkimuksen tyypillisiä piirteitä. Hänen mukaansa kvalitatiiviselle tutkimukselle on tyypillistä, että tutkimuksen tiedonhankinta on kokonaisvaltaista ja aineisto hankitaan luonnollisissa, todellisissa tilanteissa. Ihmistä suositaan tiedonhankinnan instrumenttina. Tutkija luottaa enemmän omiin havaintoihinsa ja tutkittavien kanssa käymiinsä keskusteluihin kuin mittausvälineillä hankittuun tietoon. Tiedonhankinnan apuna voidaan käyttää myös lomakkeita ja testejä. Tutkimuksen lähtökohtana ei ole teorioiden tai hypoteesien testaaminen vaan aineiston monipuolinen ja yksityiskohtainen tarkastelu. Tästä johtuen käytetään induktiivista analyysiä ja pyritään paljastamaan odottamia seikkoja. Aineiston hankinnassa suositaan laadullisia metodeja, koska tutkittavien näkökulmat ja mielipiteet halutaan saada esille. Kvalitatiiviseen tutkimukseen sopivia laadullisia metodeja ovat esimerkiksi teemahaastattelu ja osallistuva havainnointi. Tutkimuksen kohdejoukon valinta suoritetaan tarkoituksen mukaisesti eikä satunnaisotoksen menetelmää käyttäen.

Tämän tutkimuksen kohdejoukko on Pomarkun yläasteen yhdeksäsluokkalaiset ja heidän huoltajansa. Lisäksi tutkimuksessa kartoitetaan niitä resursseja, joita on saatavissa oppilaanohjauksen käyttöön koko kouluyhteisössä Pomarkun yläasteella. Tutkimussuunnitelma muotoutuu tutkimuksen edetessä, sillä tutkimus toteutetaan joustavasti ja suunnitelmia muutetaan olosuhteiden mukaisesti. Tapauksia on käsitellään ainutlaatuisina ja aineistoa tulkitaan sen mukaisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 165.)

Tapaustutkimus eli case-study pyrkii löytämään yksityiskohtaista, intensiivistä tietoa yksittäisestä tapauksesta tai pienestä joukosta toisiinsa suhteessa olevia tapauksia. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 130.) Tunnusomaista tapaustutkimukselle on, että on ongelmien tarkastelu ja kuvaus suoritetaan kokonaisvaltaisesti koko tutkittavasta tapauksesta. (Soininen 1995, 82.) Tutkimuksen kohteena on yleensä yksilö, ryhmä tai yhteisö ja kiinnostuksen kohteena ovat usein prosessit, joita yksittäistapauksissa tutkitaan suhteessa ympäristöönsä. Tämä tarkoittaa sitä, että yksittäistapausta tutkitaan luonnollisessa ympäristössä ja aineistoa kerätään useita metodeja käyttäen, esimerkiksi havainnoimalla, haastattelemalla ja dokumentteja tutkien. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 130.) Tapaustutkimus on pääasiassa kuvailevaa, eikä aineistoa edes pyritä kvantifioimaan eli muuttamaan numeeriseen muotoon. Ajatteluprosessi tapaustutkimuksessa on joko induktiivista tai abduktiivista, toisin sanoen hypoteesien muodostamista eikä niiden testaamista. Tutkimus on joustavaa ja sitä muotoillaan koko ajan prosessin edetessä. Ajallisesti tapaustutkimus kohdistuu nykyisyyteen, mutta usein sen ymmärtäminen edellyttää myös tapauksen menneisyyden tarkastelemista. (Soininen 1995, 82.)

4.4 Tiedonkeruumenetelmät

Tämä kehityshanke toteutettiin kvalitatiivisena tapaustutkimuksena ja aineiston keräämiseen käytettiin useita eri tutkimusmenetelmiä. Aineistoa kerättiin vanhemmille tehdyllä kyselykaavakkeella, oppilaiden observoinnilla sekä haastattelemalla oppilaita. Kartoitustyö oppilaitoksen sisällä on aloitettu virkaehtosopimuksen mukaisen koulutuspäivän aikana marraskuussa ja sitä on jatkettu tapauskohtaisesti prosessin edetessä. Tämän lisäksi kehityshankkeen taustatietojen hankintaan ja lähtökohtien selvittelyyn on käytetty vuosien 2001 ja 2002 aikana toteutettua Pomarkun yläasteen oppilaanohjauksen kehittämishanketta, jossa tutkija itse on ollut mukana haastateltavana ja avustajana.

Eräs tapa kerätä aineistoa kvalitatiivisessa tutkimuksessa on kysely. Kyselytutkimuksen etuna voidaan pitää sitä, että menetelmä on nopea ja se säästää tutkijan vaivannäköä. Kyselyn avulla kerätyn tiedon käsittelyyn on olemassa tilastollisia analyysitapoja ja raportointimuotoja, joten tutkijan ei tarvitse itse kehittää uusia aineiston analyysimenetelmiä. Tulosten tulkintavaiheessa voi kuitenkin ilmetä ongelmia, sillä kyselytutkimukseen liittyy myös heikkouksia. Eräs heikkous on se, että tutkijalla ei ole mahdollisuutta varmistua siitä, miten vakavasti vastaajat ovat suhtautuneet tutkimukseen ja ovatko he pyrkineet vastaamaan huolellisesti ja rehellisesti. Annettujen vastausvaihtoehtojen onnistuneisuutta on myös vaikea kontrolloida ja kysymysten tulkinnassa syntyneitä väärinymmärryksiä on vaikea ottaa huomioon. Lisäksi on vaikeata tietää, miten vastaajat ovat ylipäänsä selvillä tai miten perehtyneitä he ovat alueeseen, jolta kysymykset esitetään. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 191.)

Aineiston keruuseen lomakkeen avulla on kaksi yleisemmin käytettyä tapaa. Yksi tapa on käyttää postikyselyä, jossa lomake lähetetään tutkittaville postin kautta ja he postittavat sen takaisin tutkijalle. Toinen tapa on suorittaa kontrolloitu kysely, jota puolestaan on olemassa kaksi alalajia: informoitu ja henkilökohtaisesti tarkistettu kysely. Informoidussa kyselyssä tutkija jakaa lomakkeet henkilökohtaisesti paikassa, jossa hänen kohderyhmänsä on helposti tavoitettavissa. Samalla kun tutkija jakaa lomakkeet tutkittaville, voi hän samalla kertoa tutkimuksen tarkoituksesta, selostaa kyselyä ja vastata kyselyihin. Henkilökohtaisesti tarkistetussa kyselyssä tutkija lähettää kysymykset postitse, mutta noutaa ne itse tutkittavilta sovittuun aikaan. Tällöin hän voi tarkistaa miten lomakkeet on täytetty ja keskustella tutkimukseen liittyvistä asioista tutkittavien kanssa. Tässä tutkimuksessa tutkija jakoi kyselylomakkeet tutkittavalle ryhmälle eli yhdeksäsluokkalaisten huoltajille henkilökohtaisesti, kertoi kyselyn tarkoituksesta ja vastasi tutkittavien esittämiin kysymyksiin. Kysely toteutettiin myös oppilaille yhdeksännen luokan opotunnin aikana. Tutkija myös seurasi molempia kyselytilanteita ja vastaanotti täytetyt lomakkeet. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 191.)

Lomakkeiden avulla voidaan kerätä tietoja tosiasioista, käyttäytymisestä, toiminnasta, tiedoista, arvoista, asenteista, uskomuksista, käsityksistä ja mielipiteistä. Lisäksi lomakkeen avulla voidaan pyytää vastaajilta arviointeja tai perusteluja toiminnolle, mielipiteille tai vakaumuksille. Tosiasioita tulee kysyä suoraan yksinkertaisina kysymyksinä, joko avointen kysymysten tai monivalinta kysymysten avulla. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 193.)

Lomakkeen kysymysten muotoiluun on olemassa monta erilaista tapaa. Kolme yleisimmin käytettyä kysymysmuotoa ovat: avoimet kysymykset, monivalintakysymykset ja asteikkoihin eli skaaloihin perustuva kysymystyyppi. Avoimissa kysymyksissä esitetään vastaajalle vain kysymys ja jätetään avoin tila vastausta varten. Monivalintakysymyksissä tutkija on laatinut valmiit vastausvaihtoehdot, joihin vastaaja merkitsee rastin tai rengastaa vaihtoehdon. Monivalintakysymyksissä on mahdollista joskus antaa myös useampi kuin yksi vaihtoehto vastaukseksi. Asteikkoihin eli skaaloihin perustuvassa kysymystyyppissä tutkija esittää väittämiä, joista vastaaja valitsee sen, miten voimakkaasti hän on samaa tai eri mieltä väittämän kanssa. Tällaisesta kysymysmuodosta käytetään myös määritelmää strukturoitu. Asteikkoihin eli skaaloihin perustuvan kysymystyyppin tulkintaa ja laadintaa on olemassa valmiita asteikkoja. Tällaisista asteikoista eräs esimerkki on Likertin asteikko. Likertin asteikot ovat tavallisimmin 5- tai 7-portaisia. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 194-196.)

Tässä tutkimuksessa käytettiin asteikkoihin eli skaaloihin perustuvaa kysymyslomaketta. Tutkija valitsi käyttöönsä Likertin 5-portaisen asteikon. Tutkija muotoili kysymykset siten, että väittämät esitettiin kaikki positiivisessa muodossa, jolloin myös 15-vuotiaan on helppo vastata kysymyksiin ilman , että hän vastaa vahingossa päinvastoin kuin tarkoittaa. Soinisen mukaan tällaista strukturoitua kyselylomaketta voidaan käyttää kvalitatiivisen aineiston tukena. Se, käytetäänkö kyseisten kyselylomakkeiden tuloksia kvantifioidussa muodossa vai tulkitaanko niitä vain kvalitatiivisesti, riippuu otoksen koosta. Mikäli otos on 30 henkeä tai alle, saattaa kvantifiointi aiheuttaa virhetulkintoja. (Soininen 1995, 114.) Tutkimuksessa käytetyllä kyselylomakkeella pyrittiin selvittämään yhdeksäsluokkalaisten huoltajien mielipidettä kotiin lähetettävästä ammatinvalintaan liittyvästä materiaalista ja sen täyttämisen yhteydessä syntyneistä kokemuksista. Samaa kaavaketta käytettiin myös oppilaiden kokemusten kartoittamiseen. Koska Pomarkun yläasteen yhdeksännellä luokalla on oppilaita vain 23, tulkitaan tuloksia ainoastaan kvalitatiivisesti.

6. Materiaali kannattaa lähettää joka vuosi yhdeksäsluokkalaisten koteihin.

- täysin samaa mieltä
- jokseenkin samaa mieltä
- en osaa sanoa
- jokseenkin eri mieltä
- täysin eri mieltä

Esimerkki tutkimuksessa käytetyistä kysymyksistä ja Likert-asteikosta.

Observointi eli tarkkailu on tapahtumien, käyttäytymisen ja erilaisten ilmiöiden systemaattista kuvaamista tutkimukseen valitussa sosiaalisessa ympäristössä. Kasvatustieteen alalla tyypillisin observointi on luokkahuoneessa tapahtuva luokan sosiaalisen ympäristön kartoittaminen. Observoinnin avulla tutkija saa tietoa tutkittavaan ilmiöön liittyvistä käyttäytymisestä ja merkityksistä. (Soininen 1995, 110.) Observoinnin suurin etu on, että sen avulla voidaan saada suoraa ja välitöntä informaatiota yksilöiden, ryhmien tai organisaatioiden käyttäytymisestä ja toiminnasta. Sen avulla päästään luonnollisiin sosiaalisiin ympäristöihin. Voidaankin sanoa, että observointi on todellisen elämän ja maailman tutkimista. Se välttää keinotekoisuuden, joka on monien muiden tutkimusmenetelmien ongelmana. Tästä syystä observointi sopii hyvin kvalitatiivisen tutkimuksen menetelmäksi. Se on erinomainen menetelmä tutkittaessa vuorovaikutusta ja tilanteita, jotka ovat vaikeasti ennakoitavia tai nopeasti muuttuvia. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 210.)

Observoinnilla on useita eri menetelmiä. Menetelmiä voidaan kuvata kahdelta eri kannalta. Ensinnäkin voidaan kuvata sitä, miten säädelyä eli formaalia observointi on. Se voi vaihdella hyvinkin systemaattisesta ja tarkasti jäsennellystä täysin vapaaseen ja luonnolliseen toimintaan mukautuneeseen. Toisaalta menetelmää voidaan kuvata siltä kannalta, millainen on observoijan rooli tutkimustilanteessa. Rooli voi vaihdella tarkkailuryhmän jäsenestä täysin ulkopuoliseen. Näiden kahden eri ulottuvuuden pohjalta syntyvät myös havainnoinnin lajit. Lajit ovat systemaattinen havainnointi ja osallistuva havainnointi. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 211.)

Tässä tutkimuksessa käytettiin osallistuvaa havainnointia. Osallistuvaa havainnointia on useita alalajeja sen mukaan, miten täydellisesti tai kokonaisvaltaisesti tutkija pyrkii ottamaan osaa tutkittavien toimintaan. Osallistuvassa havainnoinnissa on tyypillistä, että tutkija osallistuu tutkittavien toimintaan heidän ehdoillaan. Tällaiset tutkimukset ovat yleensä kenttätutkimuksia, jotka suoritetaan tutkittavien luonnollisessa ympäristössä. Tutkija pyrkii yleensä osallistumaan ryhmän toimintaan sen jäsenenä. Tämä ei tarkoita vain fyysistä puolta, vaan tutkija pyrkii astuu ryhmän kulttuuriseen ja symboliseen maailmaan jakaen elämäkokemuksiaan tutkittavan ryhmän jäsenten kanssa. Tässä tutkimuksessa tutkija käytti oppilaanohjauksen tunneilla Kohti työelämää -menetelmän eri osia samalla kysellen ryhmän jäsenten työskentelyä ja tarkkaillen heidän käyttäytymistään ryhmässä. Samalla tutkija vertasi kokemuksia tavallisista yksilölliseen työhön keskittyneistä oppilaanohjauksen tunneista. Osallistumisen aste voi vaihdella täydellisestä osallistumisesta osallistuvaan havainnointiin. Täydellisen havainnointiin liittyy usein ongelmia. Tutkijan voi olla vaikea kertoa tutkimuksesta ja sen tarkoituksesta varsinkin sellaisessa ryhmässä, jotka eivät todennäköisesti helposti suostuisi tutkimukseen. Osallistuvassa havainnoinnissa tutkittaville tehdään heti alussa selväksi se, että tutkija on ryhmässä mukana tekemässä havaintoja. Tämän jälkeen tutkija pyrkii rakentamaan hyvät suhteet ryhmäänsä. Käytännössä havainnoija osallistuu

ryhmän elämään, mutta tekee tutkittaville ryhmän jäsenille myös kysymyksiä. Havainnointi voi kohdistua rajattuihin seikkoihin tai tutkija voi pyrkiä saamaan kokonaisvaltaisen kuvan tutkittavien elämästä. Tässä tutkimuksessa tutkija toimi osallistuvana havainnoijana ja teki tutkittavalle ryhmälle heti selväksi roolinsa. Havainnoinnilla pyrittiin saamaan kuva siitä, millaisina ryhmän oppilaat kokivat Kohti työelämää menetelmän eri osa-alueet. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 213-214.)

Haastattelu on keskustelun yksi laji. Tavanomaisen keskustelun molemmat osapuolet ovat yleensä tai ainakin kokevat olevansa tasa-arvoisia kysymysten esittäjiä ja niihin vastaajia. Sen sijaan haastattelussa kysymykset asettaa haastattelija. Tutkimusta varten suoritettu haastattelu on ymmärrettävä systemaattisena tiedonkeruun muotona. Tutkimuksen yhteydessä suoritettulle haastattelulle on asetettu tavoitteet ja sen avulla pyritään saamaan mahdollisimman luotettavia ja päteviä tietoja. Tästä syystä siitä käytetään nimitystä tutkimushaastattelu. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 204.)

Tutkimushaastattelua on jaoteltu kirjallisuudessa moniin ryhmiin ja niistä käytetään vaihtelevia nimityksiä. Haastattelulajeja erotellaan tavallisesti sen mukaan, miten strukturoitu ja miten muodollinen haastattelutilanne on. Yksi ääripää on täysin strukturoitu haastattelu, jossa ennakolta laaditut kysymykset esitetään haastattelulle tietyssä järjestyksessä. Toisena ääripäänä voidaan pitää strukturoimatonta, täysin vapaata haastattelua, jossa haastattelijalla on mielessään vain tietty aihe tai alue, jonka puitteissa käydään keskustelu haastattelun kanssa. Hirsjärvi jakaa tutkimushaastattelut kolmeen ryhmään. Nämä ryhmät ovat strukturoitu haastattelu eli lomakehaastattelu, teemahaastattelu ja avoin haastattelu. Tässä tutkimuksessa käytettiin teemahaastattelu menetelmää kartoittamaan tarkemmin kotiin lähetetyn materiaalin läpikäymistä oppilaiden näkökulmasta. Haastattelulla pyrittiin myös selvittämään oppilaiden kokemuksia Kohti työelämää menetelmän käyttämisestä opetuksen tukena. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 204.)

Teemahaastattelu voidaan pitää lomakehaastattelun ja avoimen haastattelun välimuotona. Teemahaastattelulle on tyypillistä, että haastattelun aihepiirit eli teema-alueet on määritelty, mutta kysymysten tarkka muoto ja niiden esittämisjärjestys puuttuu. Teemahaastattelua käytetään paljon kasvatustieteellisissä tutkimuksissa. Tämä johtuu siitä, että se vastaa monia kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtia. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 204-205.)

Teemahaastattelua käytetään usein tutkittavan ilmiön perusluonteen ja ominaisuuksien selvittämisessä sekä hypoteesien löytämisessä. Tämän vastakohtana voidaan pitää ennalta asetettujen hypoteesien todentamista. Käytettäessä teemahaastattelua on suunnitteluvaiheen tärkeimpiä tehtäviä suunnitella haastatteluteemat. Nämä haastatteluteemat edustavat tutkimuksen teoreettisia peruskäsitteitä ja niiden spesifioituja alakäsitteitä. Teemat ovat suhteellisen pelkistettyjä, iskusanamaisia luetteloita. Toiminnan kannalta ne ovat alueita, joihin haastattelukysymykset varsinaisesti kohdistetaan. Vaikka teemahaastattelu rakentuukin nimensä mukaisesti teemoihin, on harkittava, onko kaikista tutkimukseen sisältyvistä ilmiöistä välttämättä keskusteltava. (Hirsjärvi & Hurme 1995, 40-41.)

5 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tutkimusta suoritettiin yhdeksäsluokkalaisten oppilaanohjauksen yhteydessä aina Kohti työelämää -materiaalia käytettäessä. Luokalle kerrottiin useaan otteeseen, että kyseinen materiaali liittyy ohjauksen kehittämishankkeeseen. Luokan kanssa käytiin ohjelmaa läpi mahdollisimman perusteellisesti. Kaikkea ei kuitenkaan ehditty käydä aikapulasta johtuen. Yksi viikkotunti menee helposti juokseviin asioihin ja erilaiset poikkeuspäivät sekä luonnollisesti ohjaajan opiskelun aikaiset poissaolot ovat verottaneet oppilaanohjauksen resurssia tämän lukuvuoden aikana.

5.1 Kokemuksia Kohti työelämää -menetelmästä

Kohti työelämää -menetelmä on alun perin suunniteltu toteutettavaksi viiden intensiivipäivän aikana. Koska tällainen käytäntö olisi verrattain hankala toteuttaa, päädyttiin ratkaisuun, jossa ohjelmaa karsitaan ja hajautetaan toteutettavaksi oppilaanohjauksen luokkatunneilla, kotona huoltajien kanssa sekä oppilaanohjaajan vastaanotolla. Ohjelma on myös suunniteltu kokonaan ryhmässä toteutettavaksi, mutta tutkija päätti hajauttaa ohjelmaa myös yksilöllisesti tai pienryhmässä toteutettavaksi. Seuraavassa havainnointeja, jotka on tehty osallistumalla ryhmän toimintaan ohjaajan roolissa.

Ohjelman ensimmäisenä päivänä on tarkoitus tehdä henkilökohtaisten kykyjen ja vahvuuksien tunnistamisharjoitus ja kartoittaa vapaa-ajan toimintaa ja siirrettäviä taitoja. Tämän osuuden tutkija on siirtänyt kotona huoltajan kanssa tehtäväksi. Kouluun palautettuja kaavakkeita on käytetty tämän jälkeen keskustelun avaajana henkilökohtaisilla vastaanotoilla. Ensimmäisen päivän aikana on myös tarkoitus tehdä työministeriön kotisivuilta löytyvä ammatinvalinnanohjaustesti. Suoritimme kyseisen testin oppilaanohjauksen tunnilla koulumme atk-luokassa. Testin yhteydessä tutkija pyysi oppilaita lähettämään tuloksensa Pomarkun yläasteen oppilaanohjauksen sähköpostiin. Tulosta on ollut näin ollen helppo tarkastella uudelleen henkilökohtaisella vastaanotolla.

Toisen päivän ohjelmassa on kouluun hakuhaastattelussa toimiminen. Tähän tehtävään pyydettiin avuksi Pomarkun lukion toisen luokan oppilas, joka esitti kouluun hakijaa tutkijan itse esittäessä oppilaitoksen edustajaa haastattelemassa hakijaa. Ohjaajan käsikirja sisältää valmiiksi kirjoitetun haastattelun, jossa nuori pyrkii opiskelemaan lähihoitajaksi. Haastatteluja on kaksi, joissa hakijan suhtautuminen ja motivaatio opiskeluun vaihtelee suuresti. Haastattelun jälkeen luokka sai keskustella haastattelutilanteissa esiintyneistä eroista. Oppilaat tuntuivat pitävän näyteltyä haastattelua toimivana esimerkkinä ja erilaisena vaihteluna opetusmenetelmiin. Kouluun hakuhaastattelusta kysytään mielipiteitä myös muutamille oppilaille tehdyssä temahaastattelussa.

Kolmannen päivän ohjelmassa käsitellään yhteyksien luomista. Oppilaat tunnistavat henkilökohtaista verkostoaan ja opettelevat sen laajentamista erityisesti työ- ja opiskeluasioihin liittyvissä kysymyksissä. Tätä asiaa käsittelevällä tunnilla käytiin aluksi läpi työelämään tutustumisjakson aikana tehtyjä haastatteluja, joissa tarkasteltiin oppilaan työpaikaltaan valitseman henkilön työ- ja koulutushistoriaa. Oletuksena oli että tällöin oppilaiden olisi helpompi huomata ympärillään olevien ihmisten mahdollinen tuki ammattiin liittyvissä asioissa. Haastattelujen läpikäynnin jälkeen luokka jaettiin

arpomalla satunnaisiin ryhmiin, joissa he pohtivat verkostojaan. Tunnin lopuksi ryhmien tuotokset purettiin.

Neljäntenä päivänä ohjelmassa on koulutusalan valitseminen mielenkiinnon kohteiden pohjalta. Tehtävää ennen luokkahuoneen seinille oli kiinnitetty erilaisia pääasiassa ammatteihin liittyviä kuvia. Menettelystä annetaan esimerkki ohjaajan käsikirjassa. Oppilaat kiertelivät luokassa ja valitsivat eniten omia mielikuvia vastaavan kuvan, jonka taakse asettuivat seisomaan. Tämän jälkeen heille jaettiin oppilaan työkirjan sivu, jossa valitaan ammatti ja pohditaan kyseiseen ammattiin opiskelua. Pohdittavana on missä oppilaitoksessa siihen voi opiskella, minkä oppiaineiden hallinta on tärkeää, mitä muita taitoja ja vahvuuksia ammatissa tarvitaan. Harjoituksen aikana syntyi pieniä hankaluuksia sen suhteen, että pitikö ammatti liittyä nimeen omaan seinältä valittuun kuvaan. Kun tutkija selvitti kuvan olleen lähinnä ryhmien jakamiseen tarkoitettu, pääsi harjoitus jatkumaan tarkoitettulla tavalla. Neljännen päivän ohjelmaan kuuluu työvoimatoimiston henkilökunnan haastattelu. Tätä ei olla vielä ehditty tämän lukuvuoden aikana toteuttamaan, mutta ajatuksena on tilata verkostoharjoittelun aikana tarjottu vierailija Porin rekrycenteristä puhumaan koko koululle. Materiaalia olisi helppo käyttää vierailuun valmistautumiseen ja sen aikana mahdollisesti esitettävien kysymysten laadintaan.

Viidentenä eli viimeisenä päivänä on ohjelmassa mahdollisen koulutusuran ja ammatin valitseminen. Oppilaat tekevät harjoituksen, jossa he kuvittelevat itsensä tulevaisuuteen ja mahdolliseen toiveammattiinsa. Harjoitus muistuttaa hyvin paljon esimerkiksi Peavyn luomia vastaavia harjoituksia. Materiaali vaikuttaa helppotajuiselta ja siten myös peruskouluun sopivalta. Harjoitukseen liittyy myös osio, jossa kartoitetaan mahdollisia ongelmia, joita saattaa syntyä opiskelun tai työn tekemisen aikana. Viidennen päivän harjoituksia ei vielä ole ehditty tämän lukuvuoden aikana tehdä. Tutkija uskoo materiaalin sopivan hyvin vielä yhteishaun jälkeenkin tehtäväksi.

Ohjelman läpivieminen oppilaanohjauksen tunneilla tehtävänä ryhmätyöskentelynä on ollut kohtuullisen hyvin toimiva ratkaisu. Ryhmän jäsenet eli Pomarkun yläasteen oppilaat ovat tunteneet toisensa suurimmaksi osaksi koko peruskoulun ajan. Ohjelmaa olisi mielenkiintoista päästä kokeilemaan sellaisten ryhmien kesken, joiden jäsenet eivät tunne toisiaan. Ryhmien toimivuuteen on ajoittain vaikuttanut esimerkiksi muut saman koulupäivän aikana tapahtuneet asiat eli ryhmän toimintaan voivat vaikuttaa itse ohjelmasta riippumattomat asiat. Tästä syystä tutkija kokee mielekkääksi toteuttaa harjoituksia pääosin luokkatilanteessa, mutta enemmän yksilöllisesti suorittaen. Materiaalia voi hyödyntää myös oppilaanohjaajan henkilökohtaisella vastaanotolla. Valittavana on joko aiemmin tunnilla täytetty materiaali tai vastaanoton aikana esimerkiksi pienryhmässä tehtävä harjoitus.

5.2 Kysely kotiin lähetetystä materiaalista

Tutkimusvälineenä kyselyssä käytettiin kaavaketta, jossa oli 12 väittämää. Väittämät koskivat syksyllä 2006 kotiin lähetettyä Kohti työelämää -ohjelman työkirjasta valittua kahta sivua (liite 1) ja niiden käsittelemisestä syntyneitä kokemuksia ja mielikuvia. Tutkija laitto useita kappaleita kyseistä materiaalia kiertämään kyselytilanteessa, koska sen käsittelemisestä oli kulunut jo muutamia kuukausia. Kysely toteutettiin sekä oppilaille että heidän huoltajilleen. Huoltajat täyttivät kyselykaavakkeen yhdeksäsluokkalaisten jatko-opintoja käsittelevän vanhempainillan aikana 1. helmikuuta 2007 ja oppilaat vastasivat kyselyyn 5. helmikuuta oppilaanohjauksen tunnilla.

	täysin samaa mieltä	jokseenkin samaa mieltä	en osaa sanoa	jokseenkin eri mieltä	täysin eri mieltä
--	------------------------------------	--	------------------------------	--------------------------------------	----------------------------------

1. Materiaali auttaa ottamaan ammatinvalinnan puheeksi kotona.

huoltajat	56%	44%	0%	0%	0%
oppilaat	43%	29%	14%	14%	0%

2. Materiaalin avulla on helppo keskustella ammatinvalinnasta.

huoltajat	50%	31%	13%	6%	0%
oppilaat	10%	67%	19%	5%	0%

3. Materiaali sopii sekä lukioon että ammatillisiin opintoihin pyrkivälle.

huoltajat	44%	38%	13%	6%	0%
oppilaat	38%	48%	14%	0%	0%

4. Harrastukset kannattaa huomioida ammatinvalinnassa.

huoltajat	13%	75%	13%	0%	0%
oppilaat	14%	62%	10%	14%	0%

5. Materiaalista on mielestäni hyötyä.

huoltajat	50%	25%	25%	0%	0%
oppilaat	24%	67%	10%	0%	0%

6. Materiaali kannattaa lähettää joka vuosi yhdeksäsluokkalaisten kotiin.

huoltajat	81%	19%	0%	0%	0%
oppilaat	57%	38%	5%	0%	0%

7. Materiaalissa oli seikkoja, joihin emme olleet aiemmin kiinnittäneet huomiota.

huoltajat	25%	56%	13%	6%	0%
oppilaat	10%	24%	62%	5%	0%

8. Haluaisin kotiin lisää materiaalia ammatinvalinnasta.

huoltajat	44%	31%	13%	13%	0%
oppilaat	29%	33%	38%	0%	0%

	täysin samaa mieltä	jokseenkin samaa mieltä	en osaa sanoa	jokseenkin eri mieltä	täysin eri mieltä
--	------------------------------------	--	------------------------------	--------------------------------------	----------------------------------

9. Materiaali on mielestäni selkeää ja sitä on helppo käyttää.

huoltajat	19%	81%	0%	0%	0%
oppilaat	33%	52%	14%	0%	0%

10. Olemme keskustelleet materiaalin pohjalta sen palauttamisen jälkeenkin.

huoltajat	19%	31%	13%	19%	19%
oppilaat	5%	19%	43%	29%	5%

11. Materiaali on sopivan laajuinen.

huoltajat	25%	50%	13%	13%	0%
oppilaat	19%	71%	10%	0%	0%

12. Kodin tuki on ammatinvalinnassa tärkeä.

huoltajat	81%	13%	6%	0%	0%
oppilaat	52%	33%	14%	0%	0%

Kyselyn tulokset ovat varsin positiivisia ja tukevat mielikuvaa siitä, että kotiin lähetetty materiaali on koettu hyödylliseksi. Kyselyn tärkeimpinä kysymyksinä tutkija pitää kysymyksiä 1,2,3,6 ja 12. Tärkein kysymys on numero 6. eli *Materiaali kannattaa lähettää joka vuosi yhdeksäluokkalaisten kotiin*. Siihen saatu huoltajien varaukseton positiivinen palaute varmistaa sen seikan, että materiaali tullaan lähettämään jatkossakin yhdeksäluokkalaisten koteihin. Myös oppilaiden kyseiseen väittämään antama palaute on hyvin positiivinen. Samoin kysymykseen 1. *Materiaali auttaa ottamaan ammatinvalinnan puheeksi kotona* saatiin huoltajilta erittäin positiivinen palaute.

Positiivisesta suhtautumisesta materiaaliin kertoo tutkijan mielestä myös se seikka, että se palautettiin lähes sataprosenttisesti takaisin. Ainoastaan yksi kaavake katosi ja sekin täytettiin oppilaanohjaajan vastaanotolla uudelleen. Materiaalin osioon Vapaa-ajan toiminta ja siirrettävät taidot on löydetty harrastuksiin liittyviä asioita. Moni on myös määritellä koulutus- ja työaloja, joilla kyseisistä taidoista saattaa olla hyötyä. Seuraavassa esimerkkejä kotona suoritetuista taitojen kartoittamisesta.

Harrastukseni ja vapaa-ajan toimintani:

pianon soitto, lentopallo, pyöräily, sähly, ruoan laitto, lasten hoito, ratsastus, lenkkeily, piirtäminen, laulaminen, ATK, eläinten hoito, palapelit, kokkikerhon vetäminen, jumppa, elektroniikka, pesäpallo, valokuvaus, kirjoittaminen, sählykerhon vetäminen, tanssi, käsityökerho, kalastus, tennis, golf, airsoft, puutarhan hoito, jääkiekko, punttisali, jalkapallo, moottoreiden kanssa toimiminen

Millaisia taitoja joudut käyttämään omissa harrastuksissasi ja vapaa-ajantoimissasi?

Tietotekniikan taidot, tekniset taidot moottoreiden kunnostamisessa, sorminäppäryys, hyvä muisti, kasvitietous, järjestelmällisyys, päättelykyky, englannin kieli, nopeus, tarkkuus, harkintakyky, liikunnalliset taidot, päättäväisyys, sinnikkyys, keskittymiskyky, pitkäjänteisyys, rauhallisuus, lastenhoitotaidot, atk taidot, kunto, itsehillintä, motivaatio, musiikilliset taidot, ruoanlaittotaito

Millaisilla koulutus- ja työaloilla tarvitaan sellaisia taitoja, joita olet oppinut harrastusten ja vapaa-ajantoimien parissa?

Ravintola-ala, eläintenhoitoala, lastenhoitoala, parturiala, rakennusala, elektroniikka-ala, tietotekniikka-ala, media-ala, urheilu- ja liikunta-ala, hevosala, käsi- ja taideteollisuusala, opetusala, tutkimusala, lääketieteen ala, oikeustiede, taloustiede, kaupallinen ala

5.3 Teemahaastattelu menetelmän käytöstä

Haastattelun kysymykset koskivat koko Kohti työelämää -menetelmää. Erityistä huomiota kysymyksissä kiinnitettiin kotiin lähetettyihin kykyjä ja vapaa-ajan toimintaa koskevaan kaavakkeeseen, työministeriön AVO testin suorittamiseen, oppitunnilla esitettyyn soveltuvuuskoehaastatteluun sekä työelämää koskevien yhteyksien luomiseen. Haastattelun teemat on esitetty liitteessä 3. Seuraavassa keskeisiä poimintoja haastatteluissa saaduista tuloksista.

Kotiin lähetetyn materiaalin kanssa työskentely oli helppoa ja siinä alkuun pääseminen vaivatonta. Aikaa kykylistan täyttämiseen ja vapaa-ajan toiminnan kartoittamiseen kului noin 15-30 minuuttia. Materiaalin käsittelyn aikana heräsi keskustelua ja materiaaliin on kuluneen vuoden aikana palattu erityisesti yhteishakuun liittyvissä kysymyksissä. Kaikki haastateltavat ovat sitä mieltä, että materiaali sopii paremmin kotona vanhempien kanssa kuin koulussa ryhmissä täytettäväksi. Lisäksi haastateltavat olivat kaikki sitä mieltä, että kyseinen materiaali sopii yhtä hyvin lukioon kuin ammatilliseen oppilaitokseen pyrkivälle yhdeksäsluokkalaiselle. Vapaa-ajan toimintaan ja ammatinvalintaan liittyvän harrastuksen löytäminen oli haastateltavien mielestä helppo löytää. Harrastuksen liittäminen ammatinvalintaan ei ollut tullut kaikkien haastateltavien mieleen, mutta tämän tehtävän avulla yhteys työelämään löytyi helposti. Kaikki totesivat että harrastuksesta heräsi keskustelua vanhempien kanssa, jollakin oli ollut jo aiemmin ja jonkun kohdalla taas keskusteltiin enemmän kykylistan pohjalta. Jokainen kertoi myös, että materiaali herätti sellaisia ajatuksia, joita ei ennen ollut ottanut huomioon.

Työministeriön internetsivuilla olevan ammatinvalinnanohjaustestin suorittaminen herätti lähinnä ajatuksia siitä millaisia kyseiseen aiheeseen liittyvät testit voivat olla, mutta haastateltavien mielestä testi ei tuonut mitään uusia näkökulmia. Kiinnostuksia kartoittavan testin tulokset olivat joko niin tasaisia, että ammattilistaa ei saatu aikaan tai ammattilista ei vastannut omaa mielikuvaa. Kaikki olivat kuitenkin sitä mieltä, että voisivat ihan mielellään suorittaa kyseisenlaisia testejä jatkossakin.

Menetelmän ohjaajan käsikirjasta löytyvän soveltuvuuskoehaastattelun esittäminen oppitunnilla koettiin positiivisena. Kyseinen haastattelu suoritettiin siten että oppilaanohjaaja haastatteli lukion toisen luokan oppilasta. Oppilaat kokivat haastatteluesimerkin mielekkäänä ja kertoivat sen saaneen ajattelemaan omaa

käyttäytymistään vastaavassa tilanteessa. Kaikki uskoivat, että huonon ja hyvän esimerkin näkeminen auttaa sellaista yhdeksäsluokkalaista, joka on itse osallistumassa soveltuvuuskokeeseen. Haastateltavat suosittelivat esimerkkiä näytettäväksi joka vuosi ja totesivat kaikki, että näyttelijöiksi kannattaa valita nimenomaan opettaja ja lukiolainen, jolloin roolisuoritus tuntuu kaikkein uskottavimmalta.

Seuraavassa haastattelun osassa käsiteltiin työelämä tietoutta. Asiaa oli käyty läpi ryhmissä luokkatunnilla. Oppilaanohjaaja esitteli luokalle syksyn tet harjoittelun aikana tehtyjä haastatteluja. Oppilaat keskustelivat niiden pohjalta sekä täyttivät menetelmän työkirjasta peräisin olevan yhteyksien luominen tehtävän. Kaikki haastateltavat kokivat tet haastattelujen yhteisen käsittelyn hyödylliseksi, niiden avulla sai tietoa erilaisista mahdollisuuksista opiskella eri ammatteihin. Myös tarkoitus havainnollistaa työelämää koskevan tiedon hankkimista eri kanavia pitkin oli haastattelun perusteella onnistunut. Haastattelujen purku koulussa kannattaa todettiin hyväksi käytännöksi. Tosin haastattelussa kävi ilmi, että luokan huomio kiinnittyi välillä liikaa siihen, kenen tekemiä haastattelut olivat jolloin sanoma kärsi. Tähän eräs haastateltava ehdotti käytettäväksi eri ikäluokkien tekemiä haastatteluja. Kysyttäessä sitä, tuliko oppilaille mieleen uusia työelämää koskevan tiedon lähteitä tutkija sai vastaukseksi mahdollisen tulevan oppilaitoksen ja sen että mieleen tuli moniakin vaihtoehtoja.

Viimeisessä aihekokonaisuudessa haastattelu koski koko ryhmämenetelmän toimivuutta. Haastattelussa kävi ilmi samanlaisia havaintoja kuin tutkijallakin. Ryhmän koostumuksella on suuri merkitys. Liian tutussa ryhmässä huomio saattaa kiinnittyä liikaa epäolennaisiin seikkoihin. Oppilaat itse kokivat ryhmän olevan liian tuttu ja he itsekin halusivat nähdä miten menetelmä toimisi toisilleen oudompien oppilaiden kesken. Eräs haastateltava ehdotti ryhmätehtävien siirtämistä samalle alalle pyrkivien pienryhmiin. Yksi kommentti kokemuksista kysyttäessä oli että menetelmä on vaihtelua, mutta se saattaa aiheuttaa hässäkkää. Kysyttäessä pitäisikö materiaalia käsitellä enemmän kotona tutkija sai vastaukseksi että kykylistan tapaiset kannattaa tehdä kotona ja että erityisesti joidenkin oppilaiden on vaikea toimia ja tulla kuulluksi ryhmässä.

6 POHDINTA

Työterveyslaitoksen peruskoulun yhdeksäsluokkalaisille kehittämä Kohti työelämää ryhmämenetelmä vakuutti minut toimivuudellaan saadessani koulutuksen sen käyttöön Porissa syksyllä 2004. Menetelmä oli tuolloin vielä kokeiluasteella ja koulutus järjestettiin Porissa siitä syystä, että Porin kaupunki oli tiiviisti mukana hankkeen kehittämisessä. Tällä hetkellä menetelmää koskevaa kirjallisuutta on saatavissa Työterveyslaitoksen kirjakaupasta ja osa siitä on jopa ilmaiseksi ladattavissa laitoksen kotisivuilta osoitteessa www.ttl.fi.

Kuullessani opiskelujen alkuvaiheessa edessä olevasta kehittämishankkeesta, oli melko pian selvää, että oma hankkeeni tulisi käsittelemään nimenomaan Kohti työelämää -menetelmää. Opiskelu avasi mahdollisuuden testata menetelmää käytännössä ja tehdä selvitystyötä sen suhteen, millaisia kokemuksia menetelmän käyttämisestä kertyy. Menetelmän käyttö oli kiinnostanut minua heti siihen tutustumisesta asti, mutta aikaa siihen perehtymiseen ei ollut kunnolla löytynyt. Vielä kun eräässä ohjauskeskustelussa keväällä 2006 syntyi ajatus siitä, miten menetelmän käyttöä voisi laajentaa koteihin, sai tutkimus valmiin ja toteuttamiskelpoisen muodon. Kerroin hankkeestani menetelmää kehittäneelle Työterveyslaitoksen tutkijalle ja hän piti ideaa hyvänä. Lupasin lähettää valmiin tutkimukseni hänen nähtäväkseen.

Kehityshankkeeni osa, jossa ammatinvalintaa koskevaa materiaalia lähetetään oppilaiden koteihin, on alusta asti onnistunut hyvin. Lähetin kaksisivuisen kaavakkeen syyskuussa 2006 Pomarkun yläasteen yhdeksäsluokkalaisten koteihin yhdessä käsiteltäväksi. Sain melko lyhyen ajan kuluessa lähes kaikki kaavakkeet asianmukaisesti täytettyinä takaisin. Odotukseni tässä suhteessa ylittyivät jonkin verran ja viimeistään vanhemmille tehdyllä kyselyllä varmistuin siitä, että materiaali oli otettu kodeissa vastaan todella hyvin.

Kotona täytettyä materiaalia voi hyödyntää ohjauksessa monella tavalla. Kyseinen kaavake toimii viestintuojana ohjaajalle ja helpottaa keskustelua henkilökohtaisilla vastaanotoilla. Oppilaat kertoivat haastatteluissa ja heille tehdyssä kyselyssä huomanneensa materiaalin avulla itselleen uusia seikkoja, jotka vaikuttavat ammatinvalintaan. Lisäksi he kertoivat palanneensa vanhempiensa kanssa keskustellessaan materiaalissa esiintyneisiin asioihin. Tästä voidaan päätellä, että myös oppilaat ovat kokeneet materiaalin käytön itselleen hyödylliseksi.

Eräs tutkimuksen tärkeä tulos onkin prosessin avulla löytynyt erittäin käyttökelpoinen menetelmä kodin ja koulun yhteistyölle. Opetussuunnitelmassa esiintyvän kodin ja koulun yhteistyön toteutuminen on ajoittain vaarassa jäädä hyvin yleiselle tasolle erityisesti yläluokkien oppilaiden kohdalla. Hankkeen aikana kodin ja koulun yhteistyöstä saadun positiivisen kokemuksen perusteella aion ottaa vakituisesti käytännöksi lähettää yhdeksäsluokkalaisten koteihin vastaavanlaisen kaavakkeen. Vuosien 2001 ja 2002 aikana tehdyssä Pomarkun yläasteen oppilaanohjausta koskevassa kehityshankkeen pohdinnassa todetaan kotien sitouttamisen nuorten opiskeluun olevan vaikea ja vaativa haaste. Hankkeen laatija toteaaakin että yhdeksäsluokkalaisille kannattaisi järjestää ohjauksen kehitys- ja arviointikeskustelu. Keskusteluun osallistuisi oppilaan lisäksi hänen huoltajansa. Keskustelussa arvioitaisiin oppilaan peruskouluopintoja ja mietittäisiin samalla hänen jatko-opintojaan. (Heinäsuo 2002, 49.) Kaikkien huoltajien kouluun kutsuminen ja aikataulujen yhteensovittaminen oppilaanohjaajan vastaanottoaikojen kanssa olisi mahdoton tehtävä. Tästä syystä keskustelun suorittaminen huoltajien itse valitsemallaan ajalla koulusta lähetetyn materiaalin avulla onkin perusteltua. Harkittavaa tosin olisi, kannattaisiko materiaaliin

lisätä kohta, jossa pohditaan tähänastista koulunkäyntiä ja esimerkiksi kiinnostavia ja hyvin sujuvia oppiaineita jatko-opiskelun kannalta.

Kaiken kaikkiaan hankkeessa käytetyn Kohti työelämää -menetelmän käytöstä saatiin pääosin hyviä kokemuksia. Kehittämishanke osoitti, että ryhmämenetelmän käyttämisessä on syytä käyttää harkintaa sen suhteen käytetäänkö menetelmää kokonaisen luokan vai pienryhmän kanssa. Eräs haastattelemistani oppilaista totesi, että hän jakaisi oppilaita kiinnostuksiensa mukaisesti pienryhmiin, jolloin yhteiset tavoitteet veisivät prosessia helpommin eteenpäin. Tutkimuksen aikana oli helppo havaita, että ryhmän koostumus vaikuttaa menetelmän käytön tuloksiin. Suuressa ryhmässä toimiminen saattaa aiheuttaa joidenkin kohdalla sen, että oppilas ei tule ollenkaan kuulluksi.

Suosittelen kaikkia oppilaan- ja opinto-ohjaajia tutustumaan Työterveyslaitoksen kotisivuihin www.ttl.fi. Sivuilta on saatavissa paljon suoraan ohjauksessa hyödynnettävää tietoa, sekä tutkimuksia että koulutusmateriaalia. Esimerkiksi työsuojelua ja työntekijän oikeuksia koskevaa ajantasalla olevaa materiaalia on saatavilla paljon.

LÄHTEET

- Eteläpelto, A. & Tynjälä, P. 1999. Oppiminen ja asiantuntijuus. Työelämän ja koulutuksen näkökulmia. Juva: WSOY
- Heinäsuu, M. 2002. Oppilaanohjaus Pomarkun yläasteella. Ohjauksen kehittämishankkeita ja käytänteitä. Jyväskylän yliopiston opettajankoulutuslaitos.
Ohjauksen Koulutus ja Tutkimus. Jyväskylä
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 1995. Teemahaastattelu. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S. & Remes, P. & Sajavaara, P. 1997. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.
- Ojanen, S. 2006. Ohjauksesta oivallukseen. Ohjausteorian kehittelyä. Helsinki: Yliopistopaino
- Peavy, R.V. 1999. Sosiodynaaminen ohjaus. Helsinki: Työministeriö.
- Pomarkun yläasteen oppilaanohjauksen opetussuunnitelma 2004. Saatavana www-muodossa: <URL: <http://studeo.luotsata.fi/ops/opssivu277.htm>>
- Rauste-von Wright, M & von Wright, J. 2003. Oppiminen ja koulutus. Helsinki: WSOY.
- Soininen, M. 1995. Tieteellisen tutkimuksen perusteet. Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen julkaisuja A:43. Turku: Painosalama Oy.
- Vuori, J., Koivisto, P., Larvi, T., Jokisaari, M., Sutela, S. & Salmela-Aro, K. 2006 Kohti työelämää. Ohjaajan käsikirja. Helsinki: Työterveyslaitos Saatavana myös www-muodossa: <URL: <http://www.ttl.fi/NR/rdonlyres/60A76AEF-B80C-4E08-A21E-79A871A8691B/0/OhjaajankäsikirjaKTE.pdf>>
- Vuori, J., Koivisto, P., Larvi, T., Jokisaari, M., Sutela, S. & Salmela-Aro, K. 2004 Kohti työelämää. Työkirja. Koeversio II. Helsinki: Työterveyslaitos
- Vuori, J., Koivisto, P., Larvi, T., Jokisaari, M., Sutela, S. & Salmela-Aro, K. 2006 Kohti työelämää. Työkirja. Helsinki: Työterveyslaitos
- Vuori J., Koivisto P. & Salmela-Aro K. Nuorten työllistymisen ja työelämävalmiuksien tukeminen. Julkaisussa Työ ja ihminen 2003;17(3) Helsinki: Työterveyslaitos.

LIITE 1

Henkilökohtaisten vahvuuksien tunnistaminen

Merkitse listaan omat kykysi, taitosi ja kiinnostuksen kohteet. Jos sinulla on kykyjä ja taitoja, joita listassa ei mainita, niin lisää ne tyhjiin sarakkeisiin.

Kykylista

☐ Ahkera	☐ Liikunnalliset kyvyt, urheilu, tanssi	☐ Sosiaaliset kyvyt
☐ Asiakaspalvelutaito, halu asiakaspalveluun	☐ Luonnon, eläinten ja kasvien tuntemus	☐ Suostuttelutaito
☐ Avaruudellinen hahmotuskyky, kyky nähdä miltä esineet näyttävät eri puolilta	☐ Maantieto	☐ Suullinen ilmaisutaito
☐ Empaattinen	☐ Matemaattiset kyvyt	☐ Suunnittelutaito
☐ Englannin kieli	☐ Motivointitaito	☐ Suvaitsevainen
☐ Erätaidot (metsästys, kalastus, veneily, retkeily)	☐ Musiikilliset kyvyt	☐ Tarkka
☐ Esiintymistaito	☐ Neuvottelutaito	☐ Tarmokas
☐ Historia	☐ Nopea, joutuisa	☐ Tekniset taidot: koneiden, laitteiden ja työmenetelmien tuntemus, tietotekniikan taidot
☐ Huolellinen	☐ Oma-aloitteinen	☐ Tyylien ja trendien tuntemus
☐ Ihmistuntemus	☐ Ongelmanratkaisutaito	☐ Yhteistyökykyinen
☐ Innostamistaito	☐ Oppimiskykyinen	☐ Yhteistyökyvyt
☐ Johtamistaito	☐ Organisoitaito	☐ Yritteliäs
☐ Joustava	☐ Palveluhenkinen	☐ Ystävällinen
☐ Järjestelmällinen	☐ Pitkäjänteinen	☐ _____
☐ Kekseliäs	☐ Päätelykyky	☐ _____
☐ Kirjallinen ilmaisutaito	☐ Päätöksentekotaito	☐ _____
☐ Kotitaloustaidot	☐ Rauhallinen	☐ _____
☐ Kulttuurien tuntemus	☐ Rehellinen	☐ _____
☐ Kuvataiteelliset kyvyt: piirustus, maalaus, mediataide, taide-grafiikka, valokuvaus	☐ Ruokakulttuurien tuntemus	☐ _____
☐ Käsityötaidot (taideteollinen)	☐ Ruotsin kieli	☐ _____
☐ Kätevä	☐ Ruuanlaittotaito	☐ _____
☐ Lasten- ja nuorten ohjaamistaidot	☐ Ryhmätyöskentelytaito	☐ _____
☐ Lastenhoitotaidot	☐ Sorminäppäryys	☐ _____

LIITE 1 jatkoa

Vapaa-ajan toiminta ja siirrettävät taidot

1. Harrastukseni ja vapaa-ajan toimintani:

2. Millaisia taitoja joudut käyttämään omissa harrastuksissasi ja vapaa-ajantoimissasi?

3. Millaisilla koulutus- ja työaloilla tarvitaan sellaisia taitoja, joita olet oppinut harrastusten ja vapaa-ajantoimien yhteydessä?

Kirjasta Kohti työelämää työkirja koeversio II 30.8.2004 Työterveyslaitos

LIITE 2

1. Materiaali auttaa ottamaan ammatinvalinnan puheeksi kotona.

- täysin samaa mieltä
- jokseenkin samaa mieltä
- en osaa sanoa
- jokseenkin eri mieltä
- täysin eri mieltä

2. Materiaalin avulla on helppo keskustella ammatinvalinnasta.

- täysin samaa mieltä
- jokseenkin samaa mieltä
- en osaa sanoa
- jokseenkin eri mieltä
- täysin eri mieltä

3. Materiaali sopii sekä lukioon että ammatillisiin opintoihin pyrkivälle.

- täysin samaa mieltä
- jokseenkin samaa mieltä
- en osaa sanoa
- jokseenkin eri mieltä
- täysin eri mieltä

4. Harrastukset kannattaa huomioida ammatinvalinnassa.

- täysin samaa mieltä
- jokseenkin samaa mieltä
- en osaa sanoa
- jokseenkin eri mieltä
- täysin eri mieltä

5. Materiaalista on mielestäni hyötyä.

- täysin samaa mieltä
- jokseenkin samaa mieltä
- en osaa sanoa
- jokseenkin eri mieltä
- täysin eri mieltä

6. Materiaali kannattaa lähettää joka vuosi yhdeksäsluokkalaisten koteihin.

- täysin samaa mieltä
- jokseenkin samaa mieltä
- en osaa sanoa
- jokseenkin eri mieltä
- täysin eri mieltä

LIITE 2 jatkoa

7. Materiaalissa oli seikkoja, joihin emme olleet aiemmin kiinnittäneet huomiota.

- täysin samaa mieltä
- jokseenkin samaa mieltä
- en osaa sanoa
- jokseenkin eri mieltä
- täysin eri mieltä

8. Haluaisin kotiin lisää materiaalia ammatinvalinnasta.

- täysin samaa mieltä
- jokseenkin samaa mieltä
- en osaa sanoa
- jokseenkin eri mieltä
- täysin eri mieltä

9. Materiaali on mielestäni selkeää ja sitä on helppo käyttää.

- täysin samaa mieltä
- jokseenkin samaa mieltä
- en osaa sanoa
- jokseenkin eri mieltä
- täysin eri mieltä

10. Olemme keskustelleet materiaalin pohjalta sen palauttamisen jälkeenkin.

- täysin samaa mieltä
- jokseenkin samaa mieltä
- en osaa sanoa
- jokseenkin eri mieltä
- täysin eri mieltä

11. Materiaali on sopivan laajuinen.

- täysin samaa mieltä
- jokseenkin samaa mieltä
- en osaa sanoa
- jokseenkin eri mieltä
- täysin eri mieltä

12. Kodin tuki on ammatinvalinnassa tärkeä.

- täysin samaa mieltä
- jokseenkin samaa mieltä
- en osaa sanoa
- jokseenkin eri mieltä
- täysin eri mieltä

LIITE 3

TEEMAHAASTATTELU

1. MATERIAALI KOTONA

KYKYLISTA

Oliko helppo päästä alkuun?

Miten kauan käytitte aikaa?

Heräsikö keskustelua -jälkeenpäin?

Onko helpompi tehdä kotona vai koulussa?

Sopivatko kysymykset yhtä hyvin lukioon kuin ammatilliseen oppilaitokseen pyrkiville?

VAPAA-AJAN TOIMINTA

Oliko helppo löytää harrastus, josta kirjoittaa tehtävään?

Olitko ennen ajatellut, että myös harrastuksissa tarvittavat tiedot ja taidot voi hyödyntää ammatinvalinnassa?

Oliko harrastus helppo liittää johonkin työalaan?

Miten kauan käytitte aikaa?

Heräsikö keskustelua?

2. AVO-TESTI

Miltä testi vaikutti?

Miltä lista kuulostaa?

Haluaisitko tehdä toiste, syventyä?

3. SOVELTUVUUSHAASTATTELU

Miltä vaikutti, tunnelmia luokassa?

Onko hyötyä kokeisiin menijälle?

Kannattaako ottaa esimerkki joka vuosi?

4. YHTEYKSIEN LUOMINEN

Oliko tet haastattelusta hyötyä?

Kannattaako ne purkaa koulussa?

Tuliko mieleen joku, jolta kysyä ammattiin liittyvissä asioissa?

5. YHTEENVETO

Miltä ryhmätyöskentely vaikuttaa ammatinvalinnan apuna?

Millaisia kokemuksia heräsi?

Haluaisitko lisätä tai siirtää tehtäviä kotiin vai kouluun?